DISPUTATIO MEDICA

De

DOLORE HYPOCHONDRIACO,

vulgò ſed falsò

putato

SPLENETICO,

Qvam

Sub Præſidio

Viri Nobiliſſimi & Experientiſſimi

MICHAELIS ETTMULLERI,

Phil. & Med. D.

Publicæ Philiatrorum cenſuræ ſubmittit

Author-Reſpondens

EMANUEL BLUM,

Hamburgenſis.

Ad diem 4. Maji. Anno M. DC. LXXI.

H. L. Q. S.

LIPSIÆ,

Apud NICOLAUM SCIPIONEM.

Anno M. DC. LXXXIII.

Q. D. B. V.

PROEMIUM.

ELegans certè eſt illa comparatio, qvam inter hominis, anniqve ætates inſtituit *Ovidius lib. Metamorph. 15.*

Nam tener, & lactens, puerique ſimillimus ævo
Vere novo eſt. tunc herba recens, & roboris expers
Turget, & inſolita eſt: & ſpe delectat agreſtes.
Tranſit in æſtatem, poſt ver, robuſtior annus:
Fitque valens juvenis. neqve enim robuſtior ætas
Excipit Autumnus, poſito fervore juventæ,
Maturus; mitisque inter juvenemque, ſenemque;
Inde ſenilis hyems ----- -----

hominis & anni ætatibus illæ Scientiarum, Artiumqve reſpondent; nam, ut rectè *Sapiens* loqvitur *Seneca: Multum egerunt majores noſtri, ſed non peregerunt, multa agenda reſtant poſteris; nec ulli poſt centum annos exercendi ingenii deerit occaſio:* Ita legimus, *Artis Pictoriæ* adeò tenera principia fuiſſe, ut rebus pictis nomina addiderint, eandem verò progreſſu temporis ab *Apelle* vel optimè excultam, ac Naturæ matris fœtum egregiè adumbratum fuiſſe; Ita medicamentorum luxurioſa jam ſeges, de eorum ſingulatim agnitâ virtute ſurrexit; Inprimis tamen, cum illis comparari poteſt, partium Humani Corporis ſtructuræ & uſus cognitio: Hæc olim paulò obſcuriori caligine merſa erat, indè verò ab *Harveo, Conringio*, & forſan priùs *à Paulo Sarpâ Veneto*, motum ſangvinis indicantibus, nonnihil firmiori talo inniti cæpit, ac etiamnum novas vires & robur acqvirit, majores à ſeculi hujus felicitate expectans. Maximè verò omnium controverſa fuit hactenus ſententia *de verâ ſtructura & uſu lienis*, veteribus huic multos morbos adſcribentibus, recentioribus verò ipſi patrocinantibus. Et horum qvidem Clariſſimorum Virorum veſtigiis

ſtigiis inſiſtentes, & nos in præſentiarum *lienem* à doloribus ipſi vulgò tributis vindicare, eosdemqve *colo* potiùs adſcribendos eſſe, demonſtrare conabimur.

CAPUT I.

Hiſtoriam doloris Hypochondriaci recenſet.

§. 1.

SI qvæ alia totius corporis regio, utiqve tertius venter, abdomen qvi vocatur Anatomicis, variis ac freqventisſimis cruciatur doloribus. Inter plurimas autem, qvas hic includit partes, primariò *Inteſtina* dolorosè affliguntur in morbo ſcilicet iliaco, dyſenteriâ, teneſmo, dolore lumbari, colicâ, pasſionibus Mulierum hyſtericis, doloribus in & poſt partum, doloribus ſcorbuticis, convulſivis, nephriticis, aliisqve ſimilibus. Cauſas freqventiæ horum dolorum inqvirentes principem locum tenere videmus confluentiam ſucci bilioſi ſalin. volat. oleoſi, & ſucci pancratici ſalin. acidi, cum chylo, ejusqve relicto inteſtina incruſtante muco; nam ex horum ſub finem duodeni concurſu, non poteſt non à particularum inprimis ſalinar. hos liqvores componentium, diverſimodâ conſtitutione inſignis oriri agitatio & efferveſcentia, qvæ in ſanis qvidem blandè ac ſine omni moleſtiâ peragitur, in ſtatu verò morboſo hæc ipſa ſæpius augetur, ſubinde etiam inſigniter depravatur, qvando videlicet vel chylus, in ventriculo non benè coctus, contumaciter ſpernit *Imperium Triumvirale* (ut hoc nomine ſuccum bilioſum, pancreaticum, & pituitam inteſtinalem indigitare cum *Sylvio* liceat) vel etiam qvando horum unus alteri prædominari ſtudet, vel ex læſa conſtitutione vitiosè cum altero efferveſcit, hinc enim illæ lancinationes, diſtenſiones, tormina, frigora, æſtus, ſimilesqve moleſtiæ modò vagæ modò fixæ in abdomine oriuntur, de qvibus ægrotantes acerbè ut plurimum conqveri ſolent. Altera ab hac cauſa eſt freqventia flatuum, vitioſæ efferveſcentiæ pernicioſa proles, qvibus dum à pituitosâ inteſtinorum dilutâ cruſtâ, ſimiliter ac à præcipitatis partibus debitò terreſtrioribus, feculentioribus, viſcoſioribus, via intercludi-

tur, fit, ut inteſtina diſtendantur vehementiùs, & qvaſi violenter divellantur cum acerbo patientium cruciatu. Accedunt his tertio loco, nervei funiculi, inteſtina freqventer cingentes, ex inſignioribus ac mirabilibus eorum in meſenterio plexibus, ut ad alias abdominis partes, ita ſpecialiter ad inteſtina diſtributi, à qvibus ſive per eſſentiam irritatis, ſive per conſenſum cum aliis corporis partibus affectis, varii ſpaſmodici, convulſivi ac acerbisſimi dolores, modò in unâ abdominis parte ſeparatim, modò verò conjunctim in omnibus ferè ſimul excitantur.

§. 2. Hos inter dolores, ſi qvis alius acerbus contumax & ſæpè recurrens, eſt iſte dolor abdominis, qvi percipitur ſub hypochondrio ſiniſtro, & qvem ad imitationem *Clariſſ. Sylvii lib. 1. prax. cap. 14. §. 6. Hypochondriacum* vocabimus. Percipitur ſcilicet dolor gravisſimè lancinans & pungens, interdum ſimul diſtendens & vehementer vellicans, fixus ſub hypochondrio ſiniſtro, & tam cavitatem illam, qvam ibidem coſtæ ſpuriæ efformant, occupans, qvam ſe etiam interdum latius extendens, ac partem illam molliorem lumbis conterminam obſidens, intumeſcentia ſæpiùs ibi locorum manifeſtè apparet, nunc mollis & compresſioni cedens, nunc verò tactui pertinaciùs reſiſtens. Graviùs utplurimum urget dolor dum ægri ſupini jacent, uti & dum inſpirant, tunc enim punctiones atrociores percipere ſe conqveruntur, admotâ verò manu regioni dolenti, hacqve compreſsâ remisſio doloris & qvoddam levamen percipitur; reſpiratio adeſt ſimul difficilis, non tantùm ob punctiones tunc perceptas, ſed qvod inſpirando thoracem ſufficienter diſtendere neqveant, qvin impedimentum aliqvod in hypochondriis, mediaqve regione epigaſtricâ, ſe opponere videatur. Præterea appetitus ferè ſemper ſimul eſt proſtratus, ſupervenientibus interdum, ſi atrocior fuerit dolor, vomitibus contumacibus tam ingeſtorum qvàm liqvaminum flaveſcentium, viridium, viſcidorum, craſſorum, tenuium, &c. ſub qvo vomendi conatu ægri miſerabiliter de dolorem exacerbatione conqveruntur. Deniqve alvus ut plurimum eſt obſtructa, rariùs naturaliter fluida, rarisſimè nimis laxa, urgetqve ſimul flatuum copia, qvo-

rum excretione levamen aliqvod, ſed parvum, nec diu durans percipiunt ægri. His interdum accedunt, & vel potisſimum in ſexu ſeqviori, dolores totum abdomen occupantes, & ad genitalia excurrentes, qvi parturientium dolores ferè imitantur, hinc ad lumbos dorſumqve reflexi tandem diſparent, ſuccesſivè denuò recurrentes. Clyſmata injecta, & primariò qvidem ex emollientibus, ac abſtergentibus hinc & carminantibus, malum levare ſolent. Similiter qvoqve remedia externa ex oleis deſtillatis penetrantibus, aromaticis, regioni abdominis ſtomachali, ſ. ſcrobiculo cordis ut vocant, item hypochondrio ſiniſtro, & ubi totum abdomen occupatur, umbilici orbitæ ſuccesſivè illita conducunt. Interiùs verò egregium uſum habent blandè laxantia & viſcida abſtergentia, nec non aromatica, item ſemina & radices ſapore nonnihil acri, ac odore ſvavi pollentes. In genere verò omnia ſalia volatilia partibus oleoſis & ſpirituoſis attemperata, item opiata addita magnarum hic virium eſſe experientia docet.

§. 3. Adſtantes ubi audiunt ægrorum qverelas, ſubitô *Lienis* & affectum & culpam incuſant: His pleno ore aſſentiuntur ipſi ægri, *lienis* pesſimum viſcus execrantes, qvin non raró ipſi Medici aut falsâ opinione ſeducti, aut ut auram plebeculæ captent, ſimiliter morbum *lienis* vocant, **Die Miltz-Beſchwerung.** Applicantur ob id emplaſtra ſplenetica uſitata, de ammoniaco, de cicuta, meliloto, mucilagine ſemin. pſyllii, &c. fiuntqve inunctiones cum oleis capparum, oleo & extracto nicotianæ, oleo amygdalarum, oleo irino, lil. albor. nardino, tamariſcino, juniper. laterin. rutac. anethin. qvæ diutiùs continuata, tandem non ſine fructu ſunt. Aſſumuntur etiam per os uſitatè Spiritus cochlear. naſturt. aq. & eſſent. ſpleneticæ, eſſent. ſplenis bovis, eſſ. fumar. compos. Tinct. eſſent. flor. croc. & ſalia martialia, ſaccharum Saturn. Remed. ex Tartaro parata, ſimiliaqve qvibus & aperiatur obſtructus *lien*, & diſſolvatur ejuſdem infarctus, ut humoribus liber exitus concedatur, indeqve iſti dolores ſopiantur.

CAPUT II.

Subjectum Doloris Hypochondriaci declarat.

§. 1.

SPlenis viſcus uſitatè incuſari, ex dictis non minùs qvàm qvotidianis vulgi qverelis patet; Nos tamen adæqvatum affectus hujus Subjectum eſſe dicimus *inteſtina ſub hypochondrio ſiniſtro deliteſcentia, tam tenuia, qvàm primariò craſſa*, & ex his qvidem freqventiùs inteſtini *coli iſtam partem, qvæ hypochondrium ſiniſtrum occupat*, & ubi colon ex ampliori cavitate arctiùs nonnihil conſtringitur, ut optimè obſervavit *C. Bauhinus*, ſimulqve angulari figurâ curvatum ad renem ſiniſtrum deſcendit; Eſt enim hic locus aptisſimus, in qvo aut ſcybala indurata hærere, aut mucilagines acidæ ſtagnare, aut flatuum impetus cohiberi, retrudi, ac retroflecti posſit; Ex qvibus qvid aliud qvàm dolorum varii cruciatus, lancinationes, roſiones, punctiones, diſtenſiones ſubnaſci poſſunt; teſte *Hildano cent. 5. obſ. 58. ubi ita habet: Cum excrementa, in ſuperiori & capaciſſimâ inteſtini coli parte, in globos magnos, prout capacitas ferebat, indurata, â flatu verſus hanc anguſtiam magnâ cum violentiâ pellantur, accidit, ut non niſi ſummo cum dolore permeare poſſint*; Ex inteſtinis verò tenuibus, *eam jejuni partem, qvæ à lumbis liberiùs in hypochondrium ſiniſtrum aſſurgit, ibiqve incurvatur*, ſimili dolore interdum qvoqve ſed ſecundariò tantum affici, omninò cùm *Sylvio* aſſerimus. *V. Sylv. prax. p. 147.* utut rariùs hoc ipſum contingere ſoleat.

§. 2. Qvod ſi exactè conſideremus, qvæ circa tales ægros eveniunt, vel ſpontè aſſerti noſtri veritas ſe manifeſtat; Situs enim doloris, exactè ad *coli* ſitum & conformationem ibidem locorum ſe conformat, deſcendens ſubinde deorſum nonnihil ad renem usqve ſiniſtrum, aut extendens ſe ſub coſtis nothis non parùm verſus hypochondrium dextrum; Imò evenit interdum, ut ſimilis dolor, qvi antè erat in hypochondrio dextro, ſucceſſivè transferatur ad ſiniſtrum, ibiqve fixâ ſede firmatâ atrociùs affligat; Unde etiam eſt, qvod Clyſmata tam potenter ferant opem, præſentaneumqve interdum ſint remedium, qvod & contactus & virtus eorum hûc inprimis pertingat. Accedit, qvod qvò contumacior eſt alvus, eò dolor ſit atrocior, & qvo illa fluidior, eò hic remisſior; Item qvod excretio flatuum malum levet, qvos ex *liene* proficiſci

qvis aſſerat? qvin hi ipſi potiùs nullibi magis *qvàm in Inteſtinis* ſpecialiter verò in *colo* ſtabulantur. Econtrà *lien* ratione ſitûs, qvi eſt ſub coſtis, ita ut ultimam harum infimo ſuo extremo vix ac ne vix qvidem contingat, tumorem vel viſibilem oculis offerre, vel manu palpabilem tactui repræſentare nullo modo poteſt, id qvod tamen veterum volunt aſſerta; niſi forſan *laxata admodum vel rupta ſint vincula*, qvibus diaphragmati, omento, ventriculo, locisqve vicinis annectitur; qvale exemplum *in Obſ. 3. M. Bogdan. affixis Cultro Anatomico Lyſeri* proſtat; *vel ab humore in eo ſtagnante* in immenſam molem aſſurgat, de qvo *Vid. Malpigh. de ſtructur. & uſu viſcerum, ubi de liene*, vel etiam *ipſum lienis parenchyma*, modò texturã hanc membranoſam ita appellare fas ſit, enormiter excreſcat; obſervante *Bartolin. C. 1. ep. 62. p. 254. & C. 4. ep. 13.* Qvæ omnia tamen rarisſimè fiunt, cùm *dolor hypochondriacus* ſit freqventisſimus; & poſito illa adeſſe, tamen talia ſymptomata qvalia hypochondrio ſiniſtro dolentes habent, non inferunt, de qvo infrà. Præterea, ratione parenchymatis adeò inflari neqvit *lien*, ut in ſiniſtro hypochondrio extuberet, & admotâ manu cum murmure tumor intùs occultetur, id qvod ſoli *colo* ibi locorum proprium: Nam *ſplenis* parenchyma, adeò ineptum eſt extenſioni â flatibus, ut etiam niſi magnâ vi in exempto exſiccatoqve fieri non posſit. Omnes itaqve *ſplenis* dictas inflationes, potiùs flatuum aut in *jejuno* aut potisſimùm in *colo ſub hypochondrio ſiniſtro* coacervationes dixerim. Exemplum ſit inflatio iſta ſplenis, qvæ eſt apud *Foreſtum lib. 20. Obſ. 4. p. m. 276.* qvam in *colo* fuiſſe cæcus ſit, qvi non apertè videat. Propterea namqve etiam evenit in tali *hypochondrii dolore*, qvod manus loco dolenti cum forti compresſione admota, qvatenùs flatuum agmina disjiciuntur, dolorificæ diſtenſionis, lancinationisqve, levamentum adferat.

§. 3. Sed ne ſolis ſpeculationibus indulgere videamur, vel obſervationes Practicæ idem oculariter teſtantur. *Vid. Salmuth. Cent. I. Obſ. 24.* Qvæ obſervatio luculentisſima eſt, ad confirmandam noſtram hypotheſin, ſcybalis per ſeſqviannum in *colo* retentis, affectum & dolorem vulgò habitum *ſpleneticum*, exactisſimè cum omnibus ſymptomatibus inferentibus. Cui ſimile ſed magis adhuc

ſtupen-

ſtupendum, infarctus talis per ſexennium continuati, pro ſcirrho contumaci habiti, exemplum recenſet *Fernelius lib. VI. de partib. morb. & ſympt. c. 9.* Nec minus eleganter noſtram opinionem illuſtrat, *Obſ. 58. in Cent. I. Hildan.* Qvibus adjungatur obſervatu dignisſimus affectus & cura, relata *â Sylv. prax. c. 14. p. 168.* Pertinet etiam hûc *caſus 36. Cent. I. Gabelchouer.* qvem ſplenis dolorem, *colicam hypochondriacam* fuiſſe, curatio ejus teſtatur. Vix dubito, qvin *& Obſ. 21. Panaroll. Pent. 2.* huic albo inſcribam, ſcilicet, qvia mucilaginoſæ ſordes, â juſculo cum ſpir. vitrioli, attenuatæ ſolutæqve fuerunt, unde tranſitu per anum reperto, *ſpleneticus* putatus liberatus fuit. Hinc cautè monent omnes Practici, cavendum, ne *dolor hypochondrii ſiniſtri* cum dolore *lienis* confundatur. *Vide ſis Hildan. cit. loc. & Foreſtum l. 20. Obſ. 2. Schol. p. 275.* qvo loco libenter concedit, *dolorem colicum* diſtendentem acutum & interdum mobilem, *dolorem* vero *lienis* gravativum tantum eſſe. Reliqvi Practici, ubi ad diagnoſin doloris ex vitio & affectu *lienis* perveniunt, potiùs alia ſigna adducunt, qvibus is affectus cognoſci debeat, qvam ut proprium *ſplenis* dolorem monſtrare posſint: Et tamen hæ ipſæ notæ, qvibus *ſplenem* laborantem exprimere conantur, de gravitate, videlicet in hypochondrio ſiniſtro, de dolore â longâ ambulatione, eqvitatione aliove vehementi exercitio, de appetitu proſtrato, fluxu hæmorrhoidum ablato, ſpiritus difficultate, mæſtitiâ, ſomniis turbulentis, de utilitate ſupervenientis dyarrhœæ, dyſenteriæ, humorumqve acidorum vomitûs, item qvas de colore cutis atro, excretis nigris, rugitu & murmure in ſiniſtro hypochondrio referunt, ea omnia partim *Colo & inteſtinis affectis* vel maximè convenire dicimus, partim verò antiqvam iſtam *Galeni & Avicennæ* Doctrinam ſapiunt, & falſæ ac præconceptæ illi opinioni de officio *Lienis* circa humorem melancholicum ſuperſtructa ſunt. Nimirum *Lienem* ex Epate per vas venoſum attrahere craſſum ac limoſum ſuccum, ipſis vocatum Melancholicum, illum alterare, ac ex ipſo conveniens ſibi alimentum elaborare, reliqvo inutili ad Ventriculum, per vas breve amandato: Qvod ſi jam eveniat, addunt, ut tranſitus hic denegetur excrementum hoc in totum corpus redundans, id ipſum neceſſario

inqvi-

inqvinat, varioſqve morbos, imprimis verò icterum nigrum, Scorbutum, Affectionem hypochondr. inducit, ſimili modo ac ex obſtructione veſiculæ felleæ icterus flavus generetur. Qvorum tamen omnium explicatio, ex aliis longè fontibus haurienda.

§. 4. Res ut pateat ulteriùs, conſideremus ſaltem dolorem iſtum punctorium hypochondrii ſiniſtri, qvi poſt vehementiores corporis motus, & exercitia accidere ſolet, & in ſpecie poſt eqvitationem torqvet, uno ore das Miltzſtechen vocatus; unde etiam natum vulgare illud dogma, eximi poſſe aut ſaltem debere, curſoribus *Lienem*, ut citra punctorias has moleſtias, citatiori curſu pergere poſſent, de qvo conſulatur *Cl. Mœbius in fundament. phyſiolog.* Verum hunc Dolorem non eſſe *Splenicum*, ipſe *Sennertus*, qvi tamen aliàs ex hypotheſi vulgari *Lieni* ejusqve dolori multum adhuc tribuit *lib. 3. prax. pag.* 498. libenter fatetur. In eo tamen à noſtra opinione declinat, qvod Peritonæo illum acceptum ferat, cum potiori jure *inteſtinis ibidem locorum arctatis*, & in ſpecie *Colo*, ejusqve anguſtiori peripheriæ in curvaturâ ſit adſcribendus. Unde etiam eſt, qvod poſt paſtum crebrius aſſurgat talis dolor, qvando ſcilicet & copioſiores flatus ex alimentorum recenti aſſumptione & diſtributione inteſtina diſtendunt, & colon â vicino ventriculi fundo magis comprimitur, & anguſtatur: ita & impresſio digitorum in locum puncturæ, aut fortior manus applicatio, dolorem ſopit, qvatenus flatuum impetum retrudit ac retroflectit, qvorum emisſione dolor ſenſibiliter levatur, id qvod ex *Liene* qvomodo deduci posſit non video; Præterea dolores hujuſmodi eis in ſpecie graviores incumbunt, qvi affectione hypochondriacâ laborant, ac indè largiori flatuum ditati ſunt proventu. Dum E. per motum & exercitium in concalefactis inteſtinis flatus impetuoſiore turgeſcentiâ vagantur, ſub hypochondrio ſiniſtro ex qvacunqve cauſa hærent, dolorum iſtorum punctoriorum cauſæ exiſtunt.

§. 5. *Inteſtinorum* ſi conſideramus ſubſtantiam, Doloribus acutis concipiendis aptisſimam, (ſicut reverà, qvam acuti ſint & torqventes, tantùm non qvotidiè experimur) ê contra verò *Lienis* parenchyma qvam his ipſis ſit ineptum, magis magisqve noſtra

confirmatur opinio. Eſt enim totum *Lienis* corpus membranarum congeries in Cellulas, & concamerationes efformata ſive diſtincta; qvæ apum veluti favos aptè repræſentant; In his cellulis copioſisſimæ & ferè innumeræ ſunt glandulæ ovales, coloris albi, racematim tanqvam uvæ botrus, invicem contextæ, cum ſeptem vel octo ſingulus qviqve botrus conglobetur: Has inter ſparguntur arteriarum & venarum capreoli, qvibus intertexuntur fibræ copioſæ, cum numeroſâ ramulorum ſive fibrillarum ſobole, prognatæ ab interiori membranâ *Lienis*, ſive â capſulâ ejusdem, ad robur mollioris ſubſtantiæ, ſive ut ſint tanqvam trabes, pro firmandis parietibus vaſorum ſangvineorum & nervoſorum ac cellularum. Hanc *Lienis* ſtructuram, hactenus omnium Anatomicorum ſedulitatem eludentem (Hoffmannus enim & alii parenchymatoſam carnem appellant, *Highmorus* verò concretum ſangvinem vocat; omnesqve Anatomici uno conſenſu ſangvinem congrumatum circa fibras nerveas pronuntiarunt; decepti, qvod vel levisſimâ cultelli admotione, arteriarum & venarum qvaſi filamenta ſangvinem pro ſupplemento ſpatiolorum, qvæ ſunt inter glandulas illas, effundant, ac ſic denſam caliginem oculis offundant) uti primus luſtravit *Malpighius*, ita & idem ad abſconditas ſymptomatum hujus viſceris cauſas, facilius penetrare potuit; Nimirum vel â copioſo humorum per arterias nervosqve affluxu ad glandulas has vel vitio vaſis auferentis, vel appulſæ materiæ energiâ, *Lienem* interdum laxum & utplurimum amplum reddi, continuato nihilominus perpetuò ſangvinis affluxu in tumore jam facto. His ita trutinatis, dolorem *pulſatorium* ex ſangvinis arterioſi motu, aut *gravativum* ex parenchymate ejus, variis excrementis infarcto, aut *Teſte Bartholin. cent. 4. ep. 14.* ultrà molem naturalem excreſcente, ipſis libenter concedimus; imò ut largiores ſimus, & *tenſivum* qvendam, obſcurum tamen dolorem, ex diſtenſione ejus membranæ, tandem largimur: ſed acutum, pungentem, lacerantem, terebrantem & tam atrociter torqventem dolorem ut inferat parenchyma ejus minùs ſenſile & cujus ſtructura huic omninò repugnat, nulli admittimus, qvin hos ſoli *Colo* & aliqvando *Inteſtino tenui* ibi-

dem

dem locorum incluſo conſtanter adſcribamus; Nam & duri tumores & ſcirrhi *Lienem* infeſtant, qvi tamen citrâ ullam inſigniorem moleſtiam, ſæpè etiam inſenſibiliter ſuccreſcere ſolent, pluresqve ad annos circumferuntur.

§. 6. Dolenda intereà eſt *Lienis* conditio, cujus ſtructura & uſus legitimus, uti hactenùs plane ſtetit incognitus, ne dicam neglectus, ita nihilominus tot malorum morborumqve â vulgo ignaro habetur ſentina, ut tantum non relegare iſtud & exterminare ex Republica microcoſmicâ, volupe ducant; Sed innocentiam ejus egregiè defendunt *Sylvius diſp. de uſu Lienis*, ob id â qvibuſdam malevolis titulum Patroni *Lienis* adeptus, item *Coring. Tr. de gener. & uſu ſangv.* Nam neqve ſcorbuti, neqve Mali Hypochondriaci, neqve icteri nigri fomes & focus eſt *Lien* obſtructus, vel alio modo vitiatus; nec magis Qvartanæ cubile eſt *Splen*, qvam Tertianæ Hepar. Et poſito qvod Emplaſtrum *Helmont. Tr. de febrib. p. 776. Splenis* regioni appoſitum centenas Qvartanas tutò perſanârit, nihilominus tamen hoc ipſum, non magis ſedem eſſe ejus in *ſplene* probat, qvam qvod Emplaſtrum febrile *B. D. Michaëlis ex* fuligine Therebinth. camphor. &c. qvo carpis manuum applicato, in ſene decrepito aliqvando, eandem Qvartanam curavit, (non ſecus ac ſimilia externa ſæpiùs mirabiles edunt effectus) probare deberet, eandem aliaſvé intermittentes reſidere in carpis manuum. Plura alia *Helmontii de Splene lepidè aſſerta*, tam qvoad jus duumviratus, qvam qvoad ſomni vigilarumqve radicem, nec non vim genitalem ex eo derivatam, ſufficienter infringit canis ſine *ſplene* optimè ſe habens, & omnes actiones qvâ vitales, qvâ animales & genitales, alacriter obiens. Neqve tamen hæc ita accepta volumus, ac ſi in totum *Lienis* morbos negaremus; ac univerſaliter omnes ejus obſtructiones rejiceremus, nam inqviſitiva Anatomicorum manus, plus ſatis eaſdem ad ſcirrhoſam lapideamqve duritiem impactas, nobis detexit; ſed hoc tantum urgemus: I. Sæpius incuſari *Lienem* ejusqve parenchyma, tanqvam obſtructum & infarctum in morbis Chronicis, inprimis verò affectibus appellatis melancholicis, ut ut id ſolâ præconceptâ opinione, ſine ratione manifeſtâ, ſine ſigno ſaltem probabili ad-

ſtruatur, qvod confirmat experientia *Cl. Sylv.* qvi *diſp. de Liene* teſtatur, ſe in cadaveribus longè ultrà 100. diſſectis, & ex his plurimis per omnem vitam Malo Hypochondriaco, melancholiâ &c. laborantibus, imò ob illam extinctis, ſemper ſatis ſanum ac floridum obſervâſſe hoc viſcus, nunqvam verò inflatum, induratum, vel obſtructum. 2. Tumores, ſcirrhos, & infarctus hujus viſceris, qvi non raròin morbis chronicis deprehenduntur, & qvidem ſpecialiter in Qvartanâ, non tam radices eſſe horum morborum, aut fomites, qvam producta morboſa iſtis inveteratis ſupervenientia, ac ex vitio primæ digeſtionis orta, ſimili modo, ac calculus productum eſt morboſum, ex certâ iſtâ ametriâ ſalium, qvâ eadē ſe facilè coagulant, ipſe verò morbus eſt lithiaſis: adeoqve hi *Lienis* tumores obſtructionesqve effectus potiùs morboſi erunt, qvam cauſæ radicales.

CAPUT III.

Cauſas Doloris Hypochondriaci materiales & formales ſcrutatur.

CAuſarum dum ſtudemus evolutioni, has melioris doctrinæ gratiâ, in proximas & remotas, ex rebus non naturalibus deſumptas, dividemus; Inter proximas I. ſe offerunt ſcybala, ſ. *feces alvinæ induratæ*, id qvod fit 1. dum, vel à diuturnâ retentione *exſiccantur*, qvatenus aliæ fluidæ chyloſæ partes à venis lacteis abſorbentur, & forſan aliæ tenuiores agiliores & volatiliores perpetuò per poros cutis tranſpirant, unde partes craſſiores & terreſtriores ſuo vehiculo deſtitutæ, magis concentrantur & compinguntur, ac ob molem ſuam neqve motu illo periſtaltico, neqve compreſſione à partibus vicinis promoveri qveunt: Tale exemplum eſt *in Salmuth. C. 1. obſ. 24.* qvando *per ſeſqviannum Scybala fuiſſe retenta* dicit, item in *Cent. 3. obſ. 45.* Id qvod etiam accidere poteſt à ſudore copioſo vel ab exercitio vehementi, &c. 2. dum à coagulatione nimiâ *indurantur*, id qvod inprimis accidit, aut vitio Succorum ſub finem Duodeni miſcendorum (qvod *Grafius* ſucci pancreatici vitioſæ aciditati, ac auſteritati adſcribit) aut aſſumptorum,

qvan-

qvando hæc duriora, viſcoſiora, ac in ventriculo non bene cocta, neqve in inteſtinis cum bile & ſucco Pancreatico ſatis permiſta fuerint. Ex his enim & ſimilibus cauſis, ſcybala prædicta facilè ſubſiſtunt, in cellulis *Coli*, in ſpecie tamen *ubi ſub hypochondrio ſiniſtro anguſtatur & incurvatur*, ac adeò dolores & ſæpius duritiem tactui reſiſtentem inferunt. Teſte præter *obſ. Salmuth.* ſuprà allegatam, *Schenck. in obſ. lib. 3.* ubi plura adducit ſimilia exempla: Qvo ſimul facere videntur *Colicæ* aureæ ex nummis aureis deglutitis obſervatæ â *Bartolin. Cent. 3. ep. 69. & Borello Cent. 4. obſ. 25.*

§. 2. Poſt Scybala ſeſe offerunt, ſordes mucilaginoſæ & viſcidæ, eæ ſcilicet qvas vulgò *pituitam vitream* nominant, Paracelſus verò, in ſenſu latiori, *Tartarum fecalem &* mucilaginoſum, qvod ſucco illi, qvi in vino circà doliorum parietes concreſcit, qvodammodo ſimilis, & acidum ſubtile coagulans feces, ejus ſit primordium, appellitat. Producuntur autem hæ ſordes in nimiâ copiâ, modò *ab alimentis difficulter digeſtibilibus*, viſcidis &c. de qvibus inferius dicendi erit occaſio: modò à *fermento ſtomachico deficiente* in digeſtionis negotio & loco chyli volatilis ſalſi, liqvamen viſcidum tenax mucilaginoſum & ut plurimum vitioſè acidum producente: interdum etiam *ex inertiâ ſ. deficiente acrimoniâ* ſucci pancreatici & bilioſi non abſtergentium, nec reſolventium mucum inteſtinorum ſuperfluum. Ab his & ſimilibus cauſis, paſta craſſa, viſcida, ac tenax, ſæpius acida & pontica, generatur, ventriculi & primario inteſtinorum lateribus agglutinanda & infarcienda. Teſte *Salmuth. Cent. 5. obſ. 78. Vidit Dn. Peucerus in Italo qvodam Colicâ conſumpto, diſſectoqve, totum Colon pituitâ obductum relicto ſaltem foramine digiti craſſitie.* Huic proximè accedit, qvod refert *Sennert. l. 3. prax. de Cl. Lipſio: hunc ſc. aliqvando materiam adeò lentam & tenacem paulatim in totâ inteſtinali fiſtulâ â vitâ ſedentariâ ac in ſtudiis contabeſcente, coacervatam ejusqve figuram retinentem per alvum rejeciſſe, ut ſe omnia inteſtina effudiſſe putarit.* Affinis his eſt locus ille *Fernelii ſuprà allegatus*, ubi *Coli ex toto à pituitâ infarcti* legitur exemplum. Hæc pituita, ſi ſimul, id qvod ut plurimum contingit, vitioſo acore, ſive ex ſtomachi errore, ſ. ex ſucci pancreatici vitioſo acore omnibus partibus mem-

branoſis hoſtili, inqvinata ac in *Colo ſub hypochondrio ſiniſtro* collecta fuerit, fixum continuò lancinantem, &, qvaſi aculeis pars perforaretur, atrociter pungentem apto vocabulo terebrantem appellatum, dolorem infert.

§. 3. Freqventes deniqve dolorum vulgò dictorum *ſplenicorum* cauſæ flatus ſub hypochondrio ſiniſtro incluſi. Hi, ipſi non à calore neqve à frigore, ut veteres voluère & in qvam mentem loqvitur *Foreſtus lib. XX. obſ. IV. in ſchol. Generatur igitur ventoſa flatulentia, Teſte Aetio ex frigiditate membrorum eundem producentium, & cit. loc. addit: aromatica propinare nolui, ne materia illa frigida in flatus diſſolveretur*, ſed per vitioſam generantur fermentationem, probante id *Kergero tr. de ferment. 3. c. 4. p. 223.* prædominante in hâc vitioſo ac p. n. acido, idqve ſæpisſimè in ſubjectâ materiâ viſcidâ. Generari dixi flatus per fermentationis modum, ita ut reverâ non inexiſtant aſſumptis, ſed de novo producantur ex eiſdem, ſive in ſtomacho ſive in inteſtinis hoc fiat; Non ſecus ac ex muſto fermentante eructatur gas copioſum flatulentum, qvod anteà in eo non erat, ſed per fermentationis demum modum excitatur. Hinc eſt qvod hypochondriaci, ex qvibuſcunqve fere aſſumptis copioſos generent flatus, cum contra robuſtus ſtomachus, vulgò flatulenta dicta, citrâ eorum proventum poteſtate ſui fermenti digerat. De qvo *vid.* accuratius *Helmontius tr. de flatib.* Sunt nempè flatus, novum qvoddam ens ſpirituoſum, ſpiritus ſcilicet ſylveſtres incoërcibiles & non coagulabiles, qvos ex defectu Etymi nomine *Gas* appellat *Helmont* in ſuis ſcriptis, & qvos neqve præciſè ſalinæ, neqve ſulphureæ naturæ eſſe, ſed ex utriusqve actione aliqvod emanans tertium, aptè aſſerit *Becher. phyſ. ſubterran. l. 1. ſ. 5. c. 2.* Hi E. flatus impetuoſius per amplitudines *Coli* delati, impingunt in lateris ſiniſtri eâ parte, qvâ id incurvatur ac anguſtatur, unde in ſe coacti cum murmure & borborygmis non rarò ſenſibilibus retro flectuntur, & moleſtum diſtenſionis lacerationisqve ſenſum inferunt, tunc imprimis qvando reſpirationis actione diaphragma deorſum pulſum, *Colon* ibidem ſubſtratum premit, ac ita flatus in anguſtum ſpatium cogit, unde non rarò tumor elevatur, qvi affectione hypochondriacâ laborantibus potisſimū familiaris eſt & malè *inflatio* Lienis dici ſolet. §. 4.

§. 4. Fuerunt hæ cauſæ proximæ; accedo ad remotas, ex *ſex rebus non naturalibus* deſumendas: has inter 1. eſt *aër* frigidus abdomine veſtibus non benè munito ſuſceptus; qvod ſi enim juxta *Hippocrat.* Denſam ac duram cutim habentes facilè offenduntur, qvod excrementis in corpore contentis, non pateat liber exitus per cutim, multò magis frigus, non modò poros claudens, ſed etiam per eos ſe forſan in corpus inſinuans, ſubindè inteſtinorum varios dolores inducere, pituitamqve ipſam inſpiſſando, malum hoc excitare poſſe opinamur; Sic *Foreſtus* dicit fratrem ipſius ſtatim à refrigeratione pedum *dolorem Colicum* incurriſſe *lib. XXI. obſ. IV.* id qvod etiam *Hippocr. S.3. aph. 5. & 17.* teſtatur 2. *aſſumpta* vel *qvalitate*, qvâ fermentum ſtomachale obruunt, ita ut hoc tantæ activitati inſufficiens reddatur; vel *qvalitate ſuâ*, ſcilicet qvatenus aut difficulter ſunt coqvilia, aut viſcida aut mucilaginoſa, aut aſtringentia, ad hanc paſſionem diſponunt. In horum claſſe conſtituti ſunt piſces, freqventer comeſti, item caſtaneæ, meſpili, & alia vulgaris notitiæ; ita ex *Mœb. inſtit. p. 453.* patet, ex ſpirarum in nimiâ copiâ aſſumptione dari alvum obſtructam; ita *Schenk. l. 3. obſ.* ex ceraſorum cum nucleis devoratione, alvum per 3. ſeptiman. clauſam fuiſſe, & eosdem poſt id tempus per alvum demum exiiſſe notat. Ita *Cornarus* ova indurata & comeſta alvum adſtringere obſervat. *Conſ. 4.* Ita *Sennertus* ex *Platero* annotat, qvendam *Colicis* cruciatibus diu vexatum poſt clyſmatum uſum caſei (qvem copioſum anteà aſſumſerat) concreti induratiqve, magnam copiam per alvum excreviſſe; ita Uvæ cum pelliculis comeſtæ, lethalem alvi contumaciam aliqvando induxerunt; pelliculæ enim harum cum facultati digeſtivæ reluctentur, ac inſigniter acidæ è ſtomacho in inteſtina elabantur, fit ut coagulentur excrementa, ac ſic pertinacisſima obſtructio ſeqvatur. Conſideranda venit etiam ipſa ſtomachi cruditas acida, ex qvâ in inteſtinis poſtmodum per vitioſam fermentationem producuntur flatus, infarciente eadem de cauſa copioſo muco inteſtina, & in ſpecie colon ejusqve cellulas. Id qvod in iis ad oculum patet, qvi affectione hypochondriacâ laborant, in his enim acidum hoc nimium & vitioſum in ſtomacho modo dictos effectus, tanqvam pediſſeqvas ſecum ducit.

§. 5.

§. 5. Præter talia, & flatulenta & in ſpecie fermentativa aſſumpta, doloroſas has in ſiniſtro latere dant turbas; Eſt ſcilicet, qvorundam aſſumptorum hæc natura, ut ſub digeſtione ſtomachi fermentativa, copioſum gas eructent v.g. ex uvis comeſtis, it. ex cepis, qvod partim ſub ructuum nomine per os exhalat, partim per pylorum erumpens inteſtina flatibus replet, unde talia flatulenta dicuntur; ſed & inprimis fermentativa aſſumta hic conſideranda ſunt, ut fructus horœi, item muſti potus, omniaqve mellita ac ſaccharata, qvæqve ad horum naturam accedunt; talia enim in paſſione hypochondriacâ virorum & ſuffocatione hyſtericâ mulierum, qvæ ferè coincidunt, cum vitioſo acido effervеſcendo, copioſos flatus producunt, & ſic *doloris hypochondriaci* fomitem miniſtrant. Novi mulierem, qvæ ex potu vini tenuis cum ſaccharo probè edulcorati, in atroces abdominis & in ſpecie hypochondrii ſiniſtri cruciatus incidit; Cumulârat autem ea antea ex ineptâ diætâ copioſam pituitam, unde ex potu fermentativo ſuperingeſto, flatus excitati ac in colo hinc inde coërciti & oberrantes, tam atroces dolores inferebant; ſimile exemplum refert *Foreſtus* de mercatore qvodam, cui ex flatulentorum ciborum ingeſtione, & potatione muſti, & tumor inſignis & ingens dolor in latere ſiniſtro exortus fuit, qvi cum copioſo flatuum exitu finiit.

§. 6. *Somnus* & ipſe nimius ad inteſtinorum infarctum ac ſcybalorum aut viſcidiorum excrementorum in *Colo* hæſionem plurimum diſponit. Id qvod etiam *de qviete* valet. Qvemadmodum enim motu ac exercitio corporis ſangvinis circulatio, ejus vitalis fermentatio ac ſpirituum volatilium generatio augetur, undè & alimentorum fermentatio, asſimilatio, diſtributio & heterogeneorum ſeparatio, ac præcipitatio promovetur, ita è contrario *ſomnus* nimius generandis & coacervandis crudis ſuccis inſervit, & omnes excretiones ſenſibiles conſvetas, dum dormiens 7. horarum ſpatio, occultè, ſalubriter, & ſine violentiâ perſpirare ſolet, duplò magis, qvàm vigilans teſte *Sanctor. in Med. Static. ſ. 4. aph. 2.* tam propter ſpirituum animalium tardiorem motum, qvam propter partium agiliorum tranſpirationem inſenſibilem tranſſudationemqve

ſen-

ſenſibilem impedit, undè & ipſa excernenda imminuta, indeqve inteſtinorum retenta plurimum aucta tandem dolorem noſtrum inferunt, ut ex dictis patet: Ut namqve aliàs legitimum ſanitatis conſervativum eſt motus, vicarius nempe omnis V. S. purgationis aut alius cujuscunqve ſangvinis correctionis, id qvod ruſticorum & mechanicorum gens præ aliis ſana confirmat, ita ſomnus immoderatus & nimia qvies plurimis in ſpecie diuturnis ægritudinibus feneſtram aperiunt. Animi affectus ad motiones ſpirituum & humorum commodè referuntur, unde in qvibus minus hi agitantur & moventur, ut in mœrore, triſtitiâ, metu &c. ad doloroſum hunc affectum diſponunt, in qvibus verò iidem vehementius moventur, ut in irâ, gaudio &c. potiùs hunc ipſum curant.

§. 7. His ultimo locò ex rerum naturalium genere, annectenda venit peculiaris qvorundam Idioſyncraſia, qvâ miræ ſtipticitati alvi qvidam ſunt obnoxii; qvod utut citra inſignius incommodum fieri ſoleat, tamen periculo non vacat, qvin diutiùs retenta ſcybala in *Coli anfractu ſiniſtro* dolorem hunc inducant. Cujus Idioſyncraſiæ exempla videantur in *Sennert. l.3. prax. p. 2. ſ.2. c.4.* Item *Bartol. c.4. hiſt.40. Panaroll. pentec.1. obſ.1. & 17. Sylvatic. Conſ. 46. l.3. Rodio cent.2. obſ. 81. Salmuth. c.2. obſ. 65. & c.3. obſ. 36. Schenk. lib.3. obſ. Meibom. de uſu flagror. p. 7.*

§. 8. Fuerunt hæ cauſæ materialiter conſideratæ, videamus jam earum efficaciam formalem, ſeu rationem, ſub qvâ talem inferant dolorem, ſæpè miſeros ejulatus extrudentem; ſcilicet, qvicqvid obſtinatius tanqvam hoſtile irritat ſenſum Inteſtini *Coli, in ea parte ubi anguſtatum & incurvatum ſub hypochondrio ſiniſtro incedit*, hoc iſtâ irritatione moleſtâ, ſub qvâ inteſtinum dolere incipit, iſtud in contracturas, & ſpaſmos convulſivos cogit, â qvibus doloris mira exacerbatio & crudelitas, cum inteſtina velut per crampum contracta corrugataqve dolorem manifeſtent ſuum. Nam contractura eſt eqvidem ſenſationis irritatæ ſ. doloris effectus ſ. conſeqvens, nihilominus tamen hâc accedente mirè augetur dolor, adeò ut qvi anteà ferè inſenſibilis eſſet, nunc crudelibus torminibus partem ſpaſmo convulſam qvodammodo dilacerare videatur. Oculari

exemplo hoc confirmat *Helmont. Tr. de flatibus* §. 38. & *de Lithiaſ. c.* 9. §. 132. Mitiora hæc ſunt, ubi ſcybala indurata ſolùm inteſtinum obſident, aſt ſi mucilago tenax acore peregrino roſivo imbuta pertinaciter ipſi adhæſerit, hujus ponticus acor in viſcidâ materiâ obſtinatè hærens & continuò rodens, partem perforare qvaſi videtur, & ad ejus propulſionem fruſtraneam tamen, irritata inteſtina ſeſe convellunt; & corrugant, unde crudeles lationes & torſiones, ſubindeqve recurrentes pungentes lancinationes miſero modo ægros torqvent: ſimili ratione atqve purgantia medicamenta, qvatenus eorum particulæ ſubtiliores inteſtinis inimicæ his pertinacius affixæ hærent, horum ſpaſmos ac dolorificos cruciatus inducunt; Sic antimonium in ſubſtantiâ aſſumptum, membranas Inteſtinorum vellicando torminoſam hypercatarſin infert, uti & reſinæ vegetabilium, item arſenicalia incautè uſurpata, horrendos vomitus ac hypercatarſes doloroſisſimas inducunt. Periculoſior eſt flatuum procella, qvi ex vitioſâ, à p. n. acore, fermentatione excitati, & ſub hypochondrio ſiniſtro nonnihil coërciti, ſui acrimoniâ & exoticâ impresſione grâvem dolorẽ inferunt, unde convulſo contractoq; inteſtino & exitus ipſis præcluditur, & ſimul retropelluntur, undè vagos ac oberrantes, inprimis tamen ſiniſtro in latere freqventius recurrentes, cruciatus excitant: Diſtendunt namqve hi inteſtinum, & hac violentiâ ſenſationẽ dolorificam inferunt, authorẽ contracturæ & conſeqventer torqventis convulſionis. Vid. *Helmont. loc. ſuprà cit.* Dictis lucem affundit experientia ocularis *Magnif. Dn. D. Welſchii Mæcenatis & Hoſpitis mei omni obſervantiâ colendi*; qvi dum Anatomicas faſces gereret, in ſectione colicis cruciatibus enecati, deprehendit totum *Colon* à flatibus immensùm diſtenſum, ſub inſertionem v. in inteſtinum rectum, ubi ſimili modo ac mediâ ſui parte ſub hypochondrio ſiniſtro in gyros contorqvetur, adeò coarctatum, ut nil magis viſum fuerit, qvàm planè ibi coaluiſſe; ipſe v. defunctus per qvatuordecim dies ſævisſimis torminibus cum ſonitu ac fragore ſæpius horrendo, dilaceratus fuerat.

§. 9. Qvod ſi ſpaſmi hi inteſtinales freqventius recurrentes, per nervulos eorum ad plexus communes in meſenterio deri-

ventur, ex his ipſis contracturæ iſtæ ſpaſmodicæ in alias qvoq; vicinas partes, ex eiſdem plexibus nervos accipientes (nam vix in infimo ventre datur pars præter Diaphragma, qvæ non de iis nervos participet) contorqventur, unde totum abdomen excruciantes dolores ex vago & inordinato hoc ſpirituum motu occupant; qvare & vomitus pertinaciores ſubindè ſuperveniunt, qvin & in mulieribus ſimiles cruciatus, ac ſi fœtus enitendus foret, inferuntur. Id qvod clarius patet, modò conſideremus Colicam Nephriticam, ſ. iſtos abdominis dolores ac vomitus ſæpè crudeles, qvi calculo Renum tortori ſuperveniunt, nam & hi ipſi non niſi per tales ſpaſmos, à renum nervulis meſenterii plexibus communicatos, & hinc ad inteſtina & ſtomachum vibratos, ibiqve convulſivos tales dolores inferentes, producuntur.

CAPUT IV.

Signa Diagnoſtica & Prognoſtica proponit.

§. 1.

Diagnoſis *Doloris Hypochondriaci* ex ejus hiſtoriâ *cap. 1.* recenſitâ per ſe patet; Saltem diſtinctiva evolvenda ſunt ſigna, qvibus & cauſæ inferentes à ſe invicem diſtingvantur, & qvomodo à cognatis ſibi affectibus diſcriminetur, intelligatur; Ex qvibus judicium formari poterit, an brevi vel diu duraturum ſit malum, & an graviora ſymptomata malum reddituta ſint periculoſius, an v. minùs periculoſum iſta remiſſiora.

§. 2. A ſcybalis malum oriri docet dolor fixus ſub coſtis nothis, cum qvodam gravitatis & ponderis ſenſu; tumor tunc durus, interdum ad coli ſitum deorſum verſus protenditur, ut hoc in exemplo à *Sylvio prax. c. 9. §. 57.* recenſito elucet; Adeſt contumax alvi obſtructio; Præceſſerunt cauſæ externæ ad excrementorum indurationem & retentionem diſponentes, qvales ſunt balneum, ſudores, exercitaqve nimia, aſſumpta duriora ac viſcidiora, potus parcior hauſtus, uti & vitam ſedentariam diſpoſitivè concurrere, & urinam copioſius redditam illas producere teſtatur ipſe *Hippocrates aphor. ultim. ſect. 4.*

§. 3. Mucilaginem ponticam, acidam, pertinacius *coli cellulis in ſiniſtro hypochondrio* adhærentem, eſſe cauſam hujus doloris ex eo ferè patet, qvòd dolor ſit perterebrans, fixus, & ferè continuus, qvod adſit ſenſus contorſionis in iſto loco admodum doloroſus, & punctiones cootinuatæ: qvi dolores ſi fuerint graviores, ſubindè & reliqvis inteſtinis & meſenterio per conſenſum affectis per totum abdomen ſuccesſivè, & hinc ad lumbos detorqventur. Eandem ulteriùs manifeſtant ciborum faſtidium, ſingultus, vomituſqve pituitoſi, ætas conſiſtens, crapula freqventior, & alvi reſeratio ſine doloris remisſione.

§. 4. Flatus eſſe cauſam horum dolorum, ex hoc elucet, qvòd vagi ſint & modò ceſſent perinde recurrant, adſint ſimul borborygmi & murmura avpominis, regio hypochondriaca tumeat & turgeat non ſecus ac ſæpius totum ſimul abdomen, manu ſiniſtro lateri admotâ ceſſet dolor, flatus per inferiora erumpentes malum levent, ſubinde etiam ructus per ſuperiora misſi dolorem minuant, adſit difficilior ac impedita nonnihil reſpiratio, ipſe æger ſit Hypochondriacus & aliàs flatuum generationi obnoxius, præceſſerint aſſumpta alias dicta flatulenta, item effervefcibilia, de qvibus cap. præcedente dictum.

§. 5. A cognatis ſibi affectibus diſcriminatur facilè, & 1. qvidem à peritonæi & muſculorum doloribus; qvia *hypochondriacus* eſt profundior & qvod muſculorum ille, facilie tactu deprehendi posſit, nam compresſi leviter dolorem inferunt teſte *Sennerto prax. p. 488.* 2. Minus facilè à cardialgiâ, oriunda, videlicet, ex iiſdem ferè cauſis in ſtomacho, ex qvibus hic noſter affeſtus in inteſtinis, undè & inconvenienter licet, colica ventriculi vocatur: Hæc ipſa ſæpius per συμπάθειαν dorſum ſupremamqve lumborum regionem affligit, interdum etiam inferiora petit ac egregiè dolorem Colicum mentitur, undè non raro errores in curatione naſcuntur, obſervante id *Schentk.* de qvibuſdam Medicis, ægrum de dolore anteriori ſtomachi conqverentem, pro cardialgiâ laborante habentibus, qvi tandem Clyſtere utiliter applicato, dolores hos à *Colo* proveniſſe cognoveranr. 3. Ab Iliaco dignoſcitur, ratione loci qvod hic circà

umbilicum magis torqveat, item qvod ſcybala ἄνω magis qvàm κάτω rejiciantur, qvodqve brevioris ſit moræ. 4. Inter dolorem *Hypochondriaco colicum* & nephriticum, ob vicinum ſitum & per plexus meſenterii nerveos conjunctionem, ſibi multum affines, id diſcriminis obſervatur, qvod hic minus ſit tenſivus, ſed gravans & fixus, deorſum tendat ac ureteres lædat, & urinas colore lacteo ferè cum copioſo ſedimento tingat, id qvod non fit in illo; Licet etiam 5. Hæc *paſſio hypochondriaca* ſæpè complicetur cum hyſtericâ pasſione in mulieribus, dũ dolores in hypochondrio ſiniſtro incipientes, in medium abdomen contorqventur, & ad ſpinam dorſi lancinantes, vehementes præcordiorum anguſtias inferunt, imò interdum in inguina deſcendunt & qſ. foetus enixum repreſentant; qvalem dolorẽ mulieri inde â tempore abortûs ſæpius recurrentem & ſemper ex hypochondrio ſiniſtro incipientem, & abdomini tormina inferendo ad inguina & lumbos deſcendentem, carminantium tamen & pituitam acidam evacuantium uſu ceſſantem obſervavit *Dominus Præſes*: attamen â ſe invicem diſcriminantur, qvod rarius in ſuffocatione hyſteric fixiâ hypochondrio ſiniſtro inhæreant dolores, & qvod in pasſione hyſtericâ majores borborygmi ac tumultus oriantur in medio abdominis, qvod item majores præcordiorũ anguſtiæ ac anxietates, non raræ qvoqve lypothymiæ adſint, id qvod in dolore noſtro evenire non ſolet; ut taceam faucium anguſtias, vertigines, ac horrendos, ſæpius etiam ridiculos geſtus, qvi pasſionem hyſtericam comitari ſolent. Qvibus notis ulterius diſtinguendus ſit *Hypochondriacus*, â reliqvis abdominis doloribus affinibus, dicere ſuperſedeo, & facilè cuivis patebit, qvi partem affectam ſitumqve ipſum doloris attendet.

§. 6. Prognoſin qvod attinet, caret malum hoc omni ferê periculo, ſi pars modò *coli* inprimis verò circà finem laboret, clyſteribus eò facilè penetrantibus; minus verò facilem medicaminibus ſe præbet, ſi totum inteſtinum fuerit infarctum, tunc enim diuturnâ morâ, ſui acerbitate, vigiliis, inqvietudine, ſimilibusqve, vires inſigniter dejicit, idqve eò magis ſi malum hæreat in *inteſtino tenui* hypochondrio ſiniſtro ſubſtrato. Contumacisſimum curatũ

eſt, ſi à mucilagine ponticâ & pituita vitreâ oriatur, nam ſupervenire ſolent convulſiones, abdomen ſæpius qvaſi excavantes, & umbilicum interiora verſus retrahentes. Nec minus periculoſa eſt hæc paſſio, ſi oriatur à ſcybalis diutius retentis, periculum enim eſt, qvin ad volvulum aut inflammationem partem affectam diſponat; ſi verò à flatibus originem ducat in tympanitidem abire poteſt, aut diſtendendo nimis abdomen, ad umbilici intumeſcentiam, aut herniam diſponere, obſervante id *Foreſto lib. XXI. obſ. V.*

CAPUT V.

Medendi rationem Doloris Hypochondriaci docet.

§. 1.

UT deniqve compeſcatur tam atrox furia, ſalutares opem ferunt Medicorum manus; qvæ procelloſo morbi turbine ſedato, exoptatam corpori ſerenitatem reddunt; remedia ſcilicet hæ afferunt, qvibus malum auferunt, inventa per indicationem mediante ratione, confirmata per experientiam, illuſtrata per analogiſmum. Ut dolor eqvidem ſiſtatur, anodyna in genere dicta, item, in ſpecie narcotica reqviruntur; Ut cauſæ removeantur variæ, varia tentanda ſunt, ſcybala dura emollienda & evacuanda, mucilago viſcida incidenda, abſtergenda & expurganda, flatuum proventus inhibendus, & eorum ex acido origo deſtruenda: Qvibus coronidis locô, præſervationi ab hoc malo dicata, adjungenda erunt.

§. 2. Fontes ex qvibus hauriuntur remedia ſalutaria, pro his ſcopis ſunt Chirurgicus, Pharmaceuticus, & Diæteticus; prior vel pauca vel nulla ſubminiſtrat auxilia, pro noſtro eqvidem affectu, mitioribus ferè ſuccumbente, nec crudelem Chirurgi opem poſtulante; ob id ea, qvæ à Pharmaciâ ex tribus regnorum divitiis, & ex diæteticâ ſuggeruntur, inprimis producemus: initium faciendo à cauſarum remotione, ut eò tutius poſtmodum ipſe affectus doloroſus deleri poſſit.

§. 3. Si E. induratæ fæces obſeſſerint *coli* cellas, & qvæ ſub hypochondrio ſiniſtro ſunt, anguſtias, optimum erit, eas primâ

qvâ-

qvâqve occaſione per conſvetam portam inferiorem educere: Convenit tamen his præmittere emollientia, qvibus humorum craſsities attenuetur & diluatur, ac viarum impedimenta amoveantur. Utriqve ſcopo ſatisfaciunt, inprimis clyſmata, licet enim *Helmont* eorum uſum ceu pudibundum & qvod vix citrà ruborem à Medico ſvaderi poſsit auxilium, rejiciat, tamen argumentis ejus nonnihil ſatisfecit *Hoffmann. opere de methodo medendi c. X. l. I.* & qvotidiana experientia ipſi apertè contradicit, qvæ ſaluberrimum clyſmatum uſum creberrimè oſtendit, qvem etiam ulterius ſufficienter confirmat *Mœbius in diſſert. eruditâ & eleganti de uſu clyſterum medico*, cujus verba ſunt: *Clyſmata cunctis inteſtinorum ægritudinibus levamento ſunt, ſ. calida ſ. frigida adſit intemperies, eam corrigere poterunt*; & paulò inferiùs addit: *Ut autem alvus non à fæcibus exſiccatis tantùm, ſed etiam à flatibus induratur, ita & illis exterminandis & diſplodendis clyſteres inſerviunt*; & rurſus: *in affectu hypochondriaco ſcorbutico, melancholiâ hypochondriacâ, febribusq́; intermittentibus, ubi alvus ferè ſemper eſt adſtricta, incredibilem ferunt fructum clyſmata, ſ. molliendo ſ. purgando rem tractare velis* &c. Clyſma itaqve tale pro uſu emolliendi injeciſſe è re erit. ℞. Rad. alth. Rad. lil. albor. aa. ℥ß. H. Malv. Summitat. meliloth. aa. mii. coq. in ſ. q. 🜄 hord. Colat. ℞. ℥ix. add. bened. laxativ. ℥j. olei lilior. albor. rapor. aa. ℥ß. vitell. ovor. Num. j. M. pro Enemate: vel hujus loco lac vaccinum cum melle ☿ali inſtar clyſmatis injectum, & fæces emollit, & lubricando vias eductionem facilitat; Clyſter etiam ex ſolo oleo lin. & rapor. aa. ℥iv. aa ℥v. injectus & ad tempus retentus, mirus eſt ad alvum à ſcybalis impetitam reſolvendam; Clyſter hic acui poteſt cum ℥ß. vel ʒvj. olei diacolocynthid. Qvercetan. Hinc namqve ferè ſimili ratione alvum per tres hebdomades pertinaciter à fæcibus induratis obſtructã, aliis omnibus irritis reſeravit Rulandus injectis ſingulis horis ℥iv. olei olivar. undè emollitis poſt 3. horas ſcybalis, hiſqve præduris copioſè rejectis æger eſt reſtitutus. Vid. *Theſaurus Rulandi p. 233.* Qvalem ſucceſſum idem author *cit. loco p. 236.* per oleum lini ad ℥v. nunc ſolum, nunc cum ʒß. trochiſcor. alhandal injectum, obtinuit. Qvod ſi tamen contumaciora ſtercora hæc & ſimilia lenia non promoverint,

ad acriora pergendum, & clyſmatis lenientibus ⊖is gemmæ ʒj. ad ʒij. permiſcendum: hoc enim ex experientiâ luculentâ *Foreſti lib.21. obſ.5.* ſcybala emollit, ac inteſtina ad eorum expulſionem irritat; ubi tamen obſervetur: omittenda tunc eſſe oleoſa, & mucilaginoſa ingredientia, ne his ipſis obtundantur aculei incidentes, emollientes & ſtimulantes ⊖is gemm. Qvod ſi v. neqve hæc ſufficere videantur, pulp. collocynt. in petiâ ligata iſtis incoqvenda eſt, v.g. ℞. flor. mellot. verbaſc, Chamomill. aa. mj. ſem. lin. ʒvj. pulp. colocynth. in petiâ ligat. ʒß. ad ʒj. coq. in ſ. q. ▽ ſimpl. colatur. ℞. add. Electuar. laxat. ℥ß ⊖gemm. ʒj. M. F. Enema. Hiſce Enematis injiciendis, externa emollientia applicanda loco dolenti, aut fomenta ex ſacculis emollientibus vulgò notis in lacte coctis, item alia decocta emollientia adhibita, ſuppetias ferunt, uti & oleis linimentis ac unguentis emollientibus, cum felle ♉, aut ungvento v.g. de artanitâ, dialthæâ acuatis & hujuſmodi aliis epomphalicis dictis, ſimul ſtimulantibus illitis, natura adjuvatur.

§. 4. Qvin & non incommodum erit, aſſumptis ſimul per os, emollientibus dura, aut lubricantibus inteſtina, ſcybala dolorifica loco ſuo ſub hypochondrio ſiniſtro deturbare. Uſitatus hic eſt eſus largior butyri, aut oleum amygdal. dulc. ab ℥j. ad ℥ij. ſive plures in juſculo calido ſumpti; qvo potentius adhuc & certioris effectus eſt oleum lini ſingularisſimum hoc antipleuriticum, de qvo *Vid. Gabelchouer. C.4. cur. 68.* qvo ub ℥j. ad ℥ij. cum ſyrup. de jujub. vel violar. & aliqvot gutt. olei deſtillat. aniſ. (ut hoc odor faſtidioſus, illo verò ſapor. nauſeoſus corrigatur) exhibito, mirè ſolvuntur ac abluuntur ſcybala dura, torminum Hypochondriacorum authores. Pertinet hûc mica panis toſta, & oleo olivar. irrorata manè deglutita, remedium â. *Borell. l.2. obſ.14.* commendatum. Lactis qvoqve largior hauſtus aut qvod melius eſt ſerum (cujusvis ⊖oſa inteſtinorum abſterſiva mira hîc præſtat) vel ſolum vel cum melle attemperatum aſſumpſiſſe conducit. Inprimis verò paſſulæ minores ſalutarem hic ferunt opem, ſive pulpa earundem, ſive decoctum cum ſtimulo ♀eo aſſumatur, hoc namqve blandisſimè alvum ſubducendo fæces induratas hinc inde hærētes abſtergit, emol-

lit.

mollit atqve lubricat, unde ſperatus vix fallet ſucceſſus; Idqve eò magis ſi uno alterove blando laxativo acuetur eorum virtus. *Hypochondriacis* ſanè, qvibus ob induratas alimentorum ſcorias, ſive ob acidum pancreatis auſterum, nimis eas coagulans, ſ. ob pituitam acidam vitio digeſtionis ſtomachicæ prognatam, eas glutinoſas reddentem, tantum non continuò obſtructa eſt alvus, optimè conducunt paſſulata, qvæ inter ſeqq. potio palmam obtinet ℞. paſſular. min. ℥ jß. contund. in mortar. lapid. ad conſiſtentiam pult. coq. in ▽ ſimpl. ℔. iij. Colatur. fervent. ℔ jß. infund. fol. ſenn. ſ. ſtipitib. ʒiij. cremor. ♀ri ℥ j. fl. violar. p. iij. ſtent in loco calido per noctem, mane filtretur D. S. **Eröffnender Tranck.** cujus hauſtulus mediocris eſuriente ſtomacho aſſumendus, palato gratus & blandisſimum *Hypochondriacis* laxativum exiſtit, fæcesqve induratas aut viſcidas ſvavisſimè educit. Aut uſurpetur pulpa paſſular. cum cremore & ⊖♀ri ſubacta, & aliqvot gran. extract. trochiſc. alhand. acuata, qvæ dat Electuar. non inconveniens ad ſcybala ſvaviter promovenda, & ibidem natos dolores Hypochondriacos ſiſtendos. De paſſulis & prunis laxativis communiter notis, nil addere placet.

§. 5. Juſcula qvoqve & ex blandis emollientibus parata decocta qvibusdã in uſu ſunt: qvorum formulas præſcribit *Barbett. prax. p. m. 73. 75.* It. *Horſtius C. 5. obſ. 8.* Qvibus emolliendo dura ac ſenſim lubricando inteſtina ſubducitur alvus. Sed his levioribus misſis, ſi pertinacior fuerit induratarum fecum infarctus, ad ☿ um vivum ceu ſacram anchoram confugiendum erit; & propinari poterit ab ℥j. ad ℔ j. & plures, pro ratione circumſtantiarum; & ſanè hujus permeans fluxibilitas, etiam impactisſima ſtercora permeabit, & excernibilia reddet, qvin & volvuli hinc oriundi metum omninò eximet; cujus felicem uſum deprædicatum, vid. apud *Henr. ab Heer obſ. 2. Fontan. conſ. & reſponſ. p. 85. Mœnichen. obſ. 6. ad cultr. anatom. Lyſeri annexa.* Præ ceteris efficacia ejus ex ſeqq. patebit *epiſt. ad B. D. Michaëlem â Celeberrimo Erbenio exarata, ad hunc vocor febricitantem, & pertinaci conſtipatione, variorum catharcticorum fortisſimorum enematum, per XI. dies contemtrice, ad brachia usqve tumefactum. Juſſi alvo applicari ex arte fol-*

*lem ferrarium, ut beneficio inflationis excrementa illa indurata & peruſtâ fe-
brili calore ab inteſtinis cohærentibus liberarentur, ſed irrito conatu. Unde ip-
propinavi ℔ iij. ☿ vivi, qvi mole ſuâ & mobilitate patientem inter deambula-
tiones primùm, mox ſaltationes, deniqve vectionem curru* über Pflaſte[r] und gebaute Acker *alvo rebelli & morti imminenti eriperet; Sed omnis co-
natus fuit vanus. Lento proceſſu ſuo & labore ☿us excrementa ita liqvefeci[t],
ut nocte, ab aſſumpto ☿io, blande effluerent, dormiente nec advertente patien-
te, donec experge-factus ſtratum ac cubiculum pollutum, atqve ex ☿io à men-
ſtruo microcoſmico reſoluto inargentatum videret: ſine ſeqq. convulſionibus.*

§. 6. Qvodſi v. non tam induratæ feces, qvàm, qvod fre-
qventisſimè contingit, mucilago acida & auſtera parietibus *coli* in-
flexi adhærens, cruciatuum hypochondriacorum terebrantium &
contorqventium extiterit cauſa, (licet cum hâc flatus utplurimum
concurrant, de qvibus inferius dicetur) hæc incidenda, attenuenda
& per inferius guttur rejicienda venit. His uſibus nunc injecta cly-
ſmata, nunc applicata fomenta & emplaſtra, nunc appropriata phar-
maca propinata inſerviunt. Clyſmata itaqve incidentia, & reſol-
ventia ſuperius allegata; inprimis ex ♉ & colocynthide; hic etiam
erunt appropriatisſima: item qvæ fiunt ex jure piſorum cum ſac-
charo, melle & ♉ æ, nam & hæc eleganter detergunt mucilaginoſa[s]
ſordes viſcidas: qvibus ubi fortius agendam eſt, addit ſuam 🜄 be-
nedictam *Rulandus* (loco cujus infuſum vel decoctum vulgaris cro-
ci metallorum ſubſtitui poteſt) dum in deſperatis ferè abdomini[s]
doloribus ſeqq. clyſterem ſubindè repetendum, felici cum ſucceſſ[u]
applicat. ℞. Juris piſorum ℥viij ſacchari ℥ß. 🜄 benedict. noſt[r.]
℥ij ß. olei commun. ℥iv. Miſce aa, & injice qvâvis horâ doloris re-
crudeſcentis calidè. Confer. *River. Cent. 1. obſ. 67. & cent. 2. obſ. 1[.]
& cent. 3. obſ. 22.*

§. 7. Hiſce ſuccurrendum eſt externis emollientibus, & pi-
tuitam viſcidam reſolventibus: qvæ inter excellunt gummata em-
plaſtri formâ loco dolenti, ac à pituitâ obſeſſo applicata; Gumm[i]
ammoniacum hic cæteris palmam præripit, undè & emplaſtrorum
ſpleni tributorum, non minus qvàm ad tumores ſcirrhoſos qvoſcun-
qve, etiam ſcrophulas, applicandorũ ferè exiſtit baſis: convenien-
te

r itaqve uſurpatur *emplaſtrum ſpleneticum Aqvapendentis*, ex duabus artibus ammon. in 🜊 ſoluti, unâ ſucci nicotianæ, dimidiâ reſinæ & erebinth. & ſucci ebuli cum oleo de capparibus & q. ſ. ceræ miſtis aratum; Item *emplaſtrnm de cicutâ & ammoniaco Heurnii & Sennerti* ad lenis ſcirrhos aliasq; obſtructiones uſitata, malaxanda cum oleo ıccini vel capparum. Præ cæteris elegans eſt *emplaſtrum carminavum Sylvii*, qvod exhibet *praxeos* ipſius *p. 169.* ad liqveſcendam emolliendam viſcidam hanc pituitam optimum: Alii tale emlaſtrum applicandum ſvadent. ℞. Gumm. ammon. in 🜊 ſolut. ℥j. acamah. Emplaſtr. de mucilaginib. aa. ℥ß. Sal. armoniaci ʒijß. M. . Emplaſtr. in formâ debitâ loco affecto imponendum. Ante v. orum applicationem, non incommodum fuerit præmittere inunionem loci ab hâc pituitâ obſeſſi, cum oleo laurino, capparum, l. albor. nicotian. cum oleo deſtillato laterino, vel ammoniaci, ætido licet, permiſtis. Item adhiberi commodè poterit unguenum martiatum purgans, his ipſis oleis dilutum.

§. 8. Sed rarò ſufficiunt externa, aut infuſa clyſmata, ut pluimum internis pituitam acidam ſ. auſteram detergentibus, reſolentibus ac evacuantibus, ſimul ſuccurrendum. Primatum denuò ic obtinent gummata vulgò nota, in ſpecie ammoniac. undè etam eodem paratæ pillulæ & potiones, ad corrigendam & detergendam hanc pituitam ſunt optimæ; ita proſtant pillulæ *Qvercetai* ex ammoniaco, item lac ammoniac. *Bartoleti Encyclopæd. lib. 5. culimo* paratum ex ammoniaco, cum 🜊 ex citri ſucco 🜭ato; facit & huc ſpirit. ex gumm. ammoniaco cum virid. ær. & 🜔 🜭atus, admodum inciſivus, penetrans, & reſolutivus pituitæ viſcidæ vitreæ. Ad ammoniaci vires proximè accedunt reliqva gummata vulgò nota: bdellium, tacamah. ſagapen. opopan. myrrh. & maſtich. &c. Ad evacuandam v. pituitam iſtam viſcidam, colocynthide & ex hac paratis extract. trochiſc. alhand. ac aliis nullum præſtantius datur, qvemadmodum & ſeqq. hæc potiuncula, licet ingrata, expertisſima tamen eſt in ſimili dolore â pituitâ vitreâ & ponticâ, tam in inteſtinis, qvàm in ſpecie ſub hypochondrio ſiniſtro ſtabulante. ℞. 🜄 menth. ℥j. cinnam. ℥ß. gummi ammoniac. in 🜊 ſolut. ſcrup. j. ad

ʒß. ♀ri ⊕lat. ſcrup. ß. ad gr. xv. ſcammon. roſat. Extr. trochiſc. alhand. aa. gr. ij. ſyrup. de pomis ℥ß. M.F. potio, qvæ unâ vice hauſta x. ſ. xij, interdum ultrà xv. vices, viſcida & mucilaginoſa, cum præſentaneo ægri levamine & doloris ceſſatione eduxit. Præter hæc eſt & ☿ dulcis cum laxantibus propinatus, pituitæ vitreæ præſtantisſimum detergens, undę hujus optimum eradicativum non ſine ratione has pillulas appellat *Deodatus in valetud. p. 246.* ℞. MP. cochiar. min. ſcrup. j. aqvilæ alb. dulcis gr. xvj. aut xx. olei aniſi gutt. ij. M. F. pillul. pro unâ doſi. D. S. &c.

§. 9. Nec hic prætereunda ſunt ♀ea, qvorum virtus pituitam hanc viſcidam & acidam incidendi & detergendi manifeſta erit, ſi attendatur conſtare ♀rum primariò ex copioſo acido ſubtili, qvod junctum eſt ſufficiente ⊖e volat. de naturâ alcalium, præter feculentias qvaſdam terreſtres cum pinguedine qvadam 🜍eâ intertextas, ratione qvorum ⊖ium experti uſus eſt cremor ♀ri imprimis cum ſal. tartari junctim propinatus; ſimiliter qvoqve conducit ♀rus ⊕latus, ſed non communi modo ex ſpiritu ⊕li ſed ex ipſo ⊕lo ſoluto modo *Tacheniano* paratus. *Vid. hujus clavis ad Hippocratem chym.* non minus qvam ſpiritus ♀ri volat. inprimis v. ex fecibus vini prolicitus, beneqve rectificatus, aut qvi ex ♀ro cum ⊕ per Retort. tubulatam in Sp. vini propellitur, & poſt rectificatur, ac ſaporem & odorem perfectè urinoſum volatilem acqvirit; ſpiritus carminativi nomine alias decantatus. Cui præferendus adhuc eſt ſpiritus volatilis, qvi ex ♀ro cum proprio alcali fermentato inſtar ſpiritus ⊖✱ci ſubtilis elaboratur, hi ipſi enim convenientisſima ſunt auxilia, ad corrigendum ſaporem acrem, ac conſiſtentiam tenacem pituitæ iſtius viſcidæ. Horum ♀orum vires exaltari poſſunt, ſi cum oleis aromaticis convenienter fuerint maritata, ſic namqve potentius hanc ipſam mitigant & corrigunt, cum ipſa aromatica non ſint ultima qvæ hanc pituitam alterent & indè orta mala corrigant; De qvibus cum jam occaſione flatuum plura dicendi anſa ſuppeditetur, ea vel innuiſſe ſufficiat.

§. 10. Nam flatus ſunt, qvi ut plurimum cum pituitâ viſcidâ & acidâ juncti, dolores immenſum augent, & varia ſimul abdomi-

s Symptomata inducunt: qvorum originem jam ſuprà ex vitio-
i fermentatione, ab acido peregrino in inteſtinorum muco viſcido
eduximus. Compeſcent E. optimè eorum vim & impetum aro-
atica, hisqve cognata alia de ⊕e volat. oleoſo participantia,
ediante qvo & acidum fermentativum tanqvam hujus contrarium
teratur & deſtruitur, oborta fermentatio tollitur, & mucilago vis-
da reſolvitur. Uſurpantur talia qvatenus nunc clyſmatum formâ
funduntur, nunc ungventorum ſpecie abdomini illinuntur, nunc
qvidorum modo propinantur. Simplicia carminantia naturæ aro-
aticæ, ordinaria clyſterum horum ingredientia, in vulgus nota
nt, ſufficiat formulam (ut ex ungve Leonem) hic annexiſſe ℞. rad.
igelic. leviſtic. aa ℥ß. herb. chamomill. roman. Menth. aa m. i. bac-
r. lauri ℥j. juniper. ℥ß. ſem. anniſ. carvi. aa ʒij. coqv. in ſ. q. ▽. ſim-
ic. colat. ℞. ℥ix. in qvibus diſſolv. Electuar. de baccis lauri ℥j. mel.
tac. ℥ß. ſ. ʒvj. olei ℞at. aniſ. fænicul. aa ʒß. olei ſuccini gutt. v. vi-
ll. ovor. Num. i. M. pro clyſmate. Huic opem ferat loci dolentis
unctio, parata primariò ex oleis ℞atis inſigniter penetrantibus
um nihil aliud ſint qvam ⊖ia volat. ab acido volat. ſubpingvi in
rpus oleoſum concentrata) qvorum virtus exaltabitur ponendo
eſuper lapidem probè calefactum: Parantur tales inunctiones ex
leo chamomill. anethin. caſtor. laurin. cortic. ℞at. aurantior. carv.
amin. fænicul. aniſ. rut. Zedoar. Angelic. macis & ſimilibus, modò
paratim modò conjunctim inungendis. Stöckeri experimentum
it litus ex oleo laurin. ℥ß. cum ʒj. caſtorei paratus. Parari etiam
oteſt ungventum h. m. ℞. olei caſtor ʒj. olei ſtillat. angelic. cort. au-
ntior. cumin. aniſ. aa ʒß. chamomil. ſapphirin. ʒj. cum ſ. q. corpo-
is pro balſamo D.S. Sälblein gegen die Blähung. Pertinet huc
tiam Galbanetum Paracelſi, ut aliàs in colicis & iliacis doloribus
onveniens, ita & in noſtris non minus egregium.

§. II. His aſſocianda ſunt debita interna & ipſa aromatica;
væ inter agmen ducunt ſem. calida, dicta majora (Helmontio mi-
ora) ſcilicet aniſ. cumin. aneth. fænicul. carv. dauci &c. qvorum
por & odor aromaticus in oleo volat. fundatus, miras habet aci-
m vitioſum Gas flatuoſi generativum, corrigendi & flatus inhi-

bendi dotes; cum præterea ſingulariter inteſtinis ſtomachoqve ſint amica & ob id inteſtinorum ſolamina rectè ab *Helmont.* vocantur *Tr. de flatib.§.75.* Non enim flatus diſcutiunt, qvod inimaginabile, qvi aliàs ſponte modo viæ ſint apertæ exitum qværunt, ſed materiam undè flatus exſurgunt alterant & corrigunt, & iſtam fermentationem vitioſam ſiſtunt, ac ita impediunt, qvo minus concretum materiale in flatus ſ. in Gas Spirituoſum vertatur, id qvod etiam reliqva vulgò appellata carminantia & in genere qvæcunqve aromatica præſtant. Modus utendi eſt, ut in vino ſemina hæc propinentur, in qvo leniter prius ebullierint, ad imitationem *Helmont.* Vel ut freqventibus cohobationibus Spirit. vini benè rectificatus earum virtute imprægnetur: aut qvod elegantius evadit remedium; Spirit. vini cum ⊖e volat. ⊖ ✱ ci arctè conjunctus, ab iiſdem ſæpius eſt abſtrahendus, aut cum eorum Sl. atis oleis conjungendus, ſic enim egregium contra flatus habebitur remedium. Sed præter hæc ſemina & aromatum, in ſpecie v. Galang. Zedoar. mac. caryoph. cardam. cubeb. virtus, in ⊖e volat. acriori, oleoſo tamen, fundata, ſtomacho & inteſtinis flatibus infeſtatis potentes fert opes: Qvibus ex noſtratibus cognata & qſ. occidentalia aromata ſunt bacc. juniper. laur. cort. pom. aurantior. chamomil. menth. angelic. cumin. ſalvia & ſim. qvorum Spiritus & eſſent. ſic dictæ omnibus ſufficienter cognitæ. Singulares inter has obtinet virtutes eſſent. chamomill. in ſpecie roman. combinata cum rad. aromaticâ Zedoar. & cum Spiritu proprio parata, uſurpanda à gutt. XX. ad XXX. Nec ultimò loco reticenda eſt, virtus amygdalar. amarar. qvæ artificiosè præparatæ ſingularem planè vim carminantem obtinent. Hiſce vegetabilibus animalium aromata addenda: e.g. caſtoreum & omnia ex eo parata, it. Zibeth. interno pariter ac externo uſu commendatiſſimum & à Paracelſo in Colico dolore umbilico inunctum; Qvibus & ſtercora animalium non minus interdum fragrantia ſpecialiter v. eqvinum addo, qvod in flatulentis abdominis affectibus præſentisſimam affert opem, undè pariter colicæ ac hyſtericæ pasſioni ſuccurrit. Excreta hæc animalium manu nos ducunt ad ⦶ mirabile concretum ⊖num, ex iis ut plurimum petens natales, & inter

carminantia vel maximè enitefcens. Inprimis v. Spiritus ejus probè, cum Spiritû vegetabilium dulcificatus, & ab acore nimio temperatus hic convenit. Eligendus v. pro hoc ſcopo erit ſpirit. vini ab aromaticis carminantibus cohobatus, & horum partibus volatil. probè imprægnatus, cujus deſcriptionem egregiam ſuggerit *Sylvius prax. p. 90.* hujus duplum cum Spirit. ⊕ part. 1. junctum & cohobando unitum, egregium ſubminiſtrat ſpirit. carminantem. Non diſſimili ab hoc modo *Spiritus anticolicus B. Michaelis paratur*, qvo excellentius pro hoc malo eradicando non datur.

§. 12. Et hac ferè ratione cauſæ tolluntur, qvibus extirpatis ceſſare etiam atqve evaneſcere ſolet, ipſa dolorifica paſſio. Verum ſi torminoſa hujus ſubinde recurrant veſtigia, aut ſi mox in principio talis ſit vehementiæ, ut aliis præter-miſſis huic ceu primariò urgenti occurrendum ſit, ſui remotionem innuit per anodyna & narcotica uſurpanda, qvæ inter papaverina emicant remedia, horumqve princeps opium, inprimis ſi in laudatiſſimum exaltatum fuerit laudanum, cujus ſaluberrimâ uſurpatio, omnes dolores ex ſpaſmodicis inteſtinorum convulſionibus obortos à qvâcunqve hi excitentur causâ occaſionali exoptatò ſedabit. Inprimis ſi cum aptis ſpecificis combinetur, in ſpecie qvidem cum ſeminibus iſtis calidis ſupra laudatis, aut inde elicitis remediis, aut cum caſtoreatis medicaminibus, qvæ ſingulari virtute convulſivos inteſtinorum motus, indeq; natos dolores ſedant & qvietant. Laudanum commendavi opiatum, ſ. iſtud qvod ex correcto hoc paratur; Cujus correctiones omnes ſuperat qvæ fit per fermentationem cum ſucco cydoniorum videnda *in epiſt. 45. Cent. 3. Bartolin.* Eandem etiam cum ſucco pomorum Borſtorffiorum inſtituere *Dn. Præſes* in more poſitum habet. Juxta hanc eſt optima ea, qvæ per alcalia fixa, primariò qvidem ♀ri, hinc ⊕i, per △ vegetabile carbonum præparat. inſtituitur. Qvibus modis paratum opium tutum ac omni laude majus evadit remedium, qvod ipſum etiam pro circumſtantiarum urgentiâ cum purgantibus propinari poteſt, præeunte nobis non tantum *Rhumelio* in compoſitione pillular. antipodagricarum, qvas ob laudanum admiſtum vocat, *Veni Amice ſurge & ambula: Jatreo chym. p. 725.* Sed etiam *Stöcker.* qvi *in prax. cap. 36. p. 197.* ceu expertas inſigniter ad colicum dolorem commendat has pillul. ℞. aloës ſuccotr. vel pillul. aleophangin. ℥j. ſ. ſcrup. jv. opij, croci, aa. gr. 1. vel 2. M. F. pillulæ jejuno ſtomacho exhibendæ, qvas I. dolorem lenire, hinc etiam blandè evacuare aſſerit, cum ſperatâ denuò ſalute. *Confer. River. C. 1. obſ. 63. & C. 2. obſ. 1. Poter. 3. c. 27. &c.* His & ſimilibus internè uſurpatis, nulllum dubium eſt, qvin ceſſaturus ſit dolor; Nec minus hos ſedat opium cum Clyſmatis ano injectum â gr. iij. ad x. miſtum, ſed cautè & ultrà qvam doſin vix aſcendendum *Vid. Borell. C. 4. obſ. 92.*

§. 13. Hæc ſunt remedia ex fonte Pharmaceutico contrà *dolorem hypochondriacum* deſumpta; Diæteticum qvod attinet fontem, hic circa 6. res non naturales dictas, medias inter ſtatum ſanitatis & ægritudinum, & vel ad hunc vel ad illum pro varietate circumſtantiarum diſponentes, primariò verſatur. Eminet inter has aer, qvi vitetur frigidus, moderatè verò calidus eligatur. Ab hoc ſunt *aſſumpta*, ex qvibus reſpuenda ſunt craſſa, viſcida, dura, & cruda, ut carnes fumo induratæ, aut conditæ copioſo ⊖e comm. qvia ſcilicet proprio ⊖e volatili ſunt exutæ, difficilis coctionis, parci nutrimenti, ac copioſi & vitioſi excrementi, hinc piſces, caſtaneæ, cydon. pyrus, &c. it. qvæcunqve aſtringentia, & fructus horœi, qvia hi fermentando facilè aceſcunt, & copioſas flatulentias producunt. Nocet etiam ſi qvod aliud, vinum largius hauſtum, nam aciditate ſuâ volat. extrà ſtomachum toti corpori peſtiferâ, inteſtinis tormina colica, artubus v. paræſes inducit: Lactis uſus eſt ſuſpectus, ex eodem verò, ſeparatâ parte caſeosâ & butyrosâ, emergit ſerum, medicina, *malo hypochondriaco* non inconveniens, videlicet, qvatenus abundat ⊖e volat. ⌽ſo de naturâ armoniacali & ita ſordes primarum viarum abſtergit, ſimulqve alvum blandè ſtimulat; Convenit etiam aromatum uſus omniaqve aromatica: it. allium & alliata, cepaceaqꝫ. colicæ ex mucilagine acida & inde productis flatibus ſunt remedia. Capparum eſus eſt optimus, cum detergant & incidant ſordes mucilaginoſas. Panis ſeligendus eſt benè fermentatus huic enim; & inprimis ſecalino; ineſt ſpirit. acidus volat. ſtomacho amicus, qvia qvodammodo ejus fermento eſt homogeneus; qvâ ratione coctionem reliqvorum ciborum multorum adjuvat. Condimenta ex ſinapi utiliter adhibentur, item pruna & hinc decocta Potus ſit cereviſia probè fermentata, non triticea, qvæ ſæpius eſt craſſa hinc fermentativa & conſeqventer flatulenta, non recens, non acida. Vinum abſinth. & heleniatum conducit, ſi malum non ſit ab induratis fæcibus. *Somnus* moderatus ut dolorem lenit, ita qvies egregiè ejus exaſperationem prohibet. *Motus* nimius in lecto & jactatio inqvieta dolorem exaſperat, ac violentâ corporis contorſione abdominisqve compreſſione, mutuum inteſtinorum in ſe invicem ingreſſum, ac tandem ileum inferre poteſt demonſtrante *hoc Cl. Sylvio prax. Cap. 15 §. 19. Alvus*, qvantum fieri poterit, ſervetur aperta, eadem obſtructa arte provocetur. Vomitus hic eſt utiliſſimus, eumqve ſingulis menſibus ſemel provocandum eſſe, vel optimè monet *Langvius lib. 1. ep. 30.* id qvod inprimis vitam ſedentariam agentibus dictum eſto. Deniqve ne malum hoc exaſperetur cum vehementiores animi affectus, tum præcipuè ira, viperino ſangvine pejus eſt vitanda.

FINIS.